

Ekonomski razvoj opština

piše: dr Miroslav Prokopić

1) PROCENA RADA OPŠTINA (ŠTA KAŽU PREDSTAVNICI OPŠTINA)

Anketa nadležnih u opštinama i istraživanje mišljenja građana o raznim dimenzijama funkcionisanja opština pokazuje da je stvarno stanje vrlo različito od onoga što se želi. Za razliku od ustanova poput lokalnih ombudsmana, ekonomski razvoj opština ne spada u kategorije koje su stalno pred očima građana. U domenu ekonomskog razvoja u opštinama dominira inercija i navika, a manje se vidi kreativnost i težnja da se upotrebe pojedini instrumenti.

Lokalne takse (poreska konkurencija)

Jedno od najupadljivijih neiskorišćenih razvojnih oruđa je politika lokalnih taksi. Takse ne moraju biti jednake. One opštine koje snize neke takse ili organizuju efikasniju naplatu i druga poboljšanja, mogu računati na znatne pozitivne efekte, koji su dobro poznati u teoriji poreske konkurencije.

Gradski menadžer

Sem Palilule, opštine Prokuplje, Vračar i Voždovac imaju gradskog menadžera. Nadležnosti menadžera, prema anketi, izgleda da su dobro razgraničene u odnosu na ostale organe opština.

▲ Opštine nemaju evidenciju o broju novozaposlenih

ske vlasti. Vrlo su, međutim, različiti poslovi kojima se opštinski menadžeri bave – od organizacije sajma zapošljavanja, do lokalnog ekonomskog razvoja ili razgovora sa investitorima. Raznolikost aktivnosti ukazuje s jedne strane na lokalne prilike i inventivnost, a sa druge svedoči da opštinski menadžeri još traže

svoje pravo mesto.

(Ne)zaposlenost

Karakteristično je da opštine nemaju evidenciju o broju (novo)zaposlenih, sem orijentacionih podataka, podatke o (novo)otvorenim/zatvorenim firmama, kao ni podatke o tome kojim delatnostima se te firme bave. Iako se tim podacima

bave neke republičke ustanove, postavlja se elementarno pitanje kako opštine mogu da prave bilo kakve razvojne planove, ako ne poseduju osnovne podatke.

Budžet

Budžet u opštinama se donosi po pravilu na kraju zakonskog perioda. Iako javne debate o budžetu jedva da ima, ona zna da dovede do rebalansa. To ukazuje da su promene više stvar uticajnih grupa u opštini, nego građana. U pogledu izvornih i prenetih budžetskih prihoda, velika je raznolikost među opštinama. Takva raznolikost nije moguća i ukazuje da su učesnici ankete sledili različite definicije izvornih i prenetih prihoda. Prosek opština Srbije u pogledu visine izvornih prihoda kreće se nešto iznad 30% tokom 2007.

Izbor banke

Prema rezultatima ankete, predsednik opštine bira banku u kojoj opština drži sredstva, uglavnom na osnovu tzv. najpovoljnije ponude. Važno je da se banka ne menja posle svake promene vlasti, što ta-

kode potvrđuje anketa, jer bi to ukazivalo da predsednici opština stižu neku ličnu korist prenoseći sredstva opštine iz jedne u drugu banku.

Kredit i municipalne obveznice

Opštine ne uzimaju kratkoročne kredite. Nijedna opština ne emituje municipalne obveznice, iako je to zakonski moguće i iako je to najjeftiniji način zaduživanja bilo za investicione radove ili za dugoročno pokrivanje opštinskog budžetskog deficita (koji po pravilu nastaje pri većim investicionim ili reformskim zahvatima).

Javne nabavke

Većina opština javne nabavke obavlja preko tendera, a o izboru najboljeg ponuđača odlučuje tenderska komisija. Po podatku o velikoj dominaciji lokalnih firmi u javnim nabavkama vidi se da se favorizuju lokalni dobavljači. Nije, naime, moguće da u preko 95% slučajeva ponude lokalnih dobavljača budu najpovoljnije.

TABELA: PREGLED IZVORNIH I PRENETIH PRIHODA PO OPŠTINAMA

	Voždovac	Vračar	Palilula	Prokuplje
Izvorni	12	76	55	66
Preneti	88	24	45	34

2) ŠTA KAŽU GRAĐANI

Najupečatljiviji podatak iz ankete građana je ogroman udeo vraćenih listića bez odgovora – Palilula (93%), Vračar (85%), Voždovac (82%) i Prokuplje (46%) na pitanja o ekonomskom razvoju opština. Građani smatraju opštine odgovornim za ekonomski razvoj – Palilula (81%), Voždovac (75%), Prokuplje (74%) i Vračar (57%). To znači da građani gaje velika očekivanja od rada opština u razvojnom domenu. S druge strane građani vrlo malo znaju o budžetu, koji bi trebalo da reflektuje razvojnu funkciju, kao i o radu gradskog menadžera.

Objašnjenje za velika očekivanja

ja od opština kada je u pitanju ekonomski razvoj i slabo poznavanje instrumenata i ustanova razvoja je sledeće. Prvo, građane ništa ne košta da kažu da puno očekuju od opština u pogledu ekonomskog razvoja. Ali, dolazak do informacija o tome šta se na tom planu stvarno događa i koji instrumenti su za to odgovorni iziskuje izvestan trošak vremena/novca. Drugi deo zasluge za slabu obaveštenost imaju opštine, koje malo ili na neodgovarajući način daju publicitet tim dimenzijama svoje aktivnosti, usled čega umanjuju mogućnosti građana da se o tome obaveste.

3) ŠTA URADITI

Nezainteresovani građani i političari koji deluju iza kulisa predstavlja začarani krug koji je potrebno razgrađivati putem reformi lokalne samouprave, građanskih i NVO inicijativa, publicitetom u medijima.

Potpuno nepoznavanje (i neiskorišćenost) poreske konkurencije kao razvojnog sredstva se može rešiti organizacijom posebnih seminara za zaposlene u opštinama.

Mnogo lutanja u radu opštinskog menadžera može se rešiti specijalizovanim seminarima i davanjem odgovarajućih prirodnika menadžerima, koji će

im olakšati rad i snalaženje u opštinskom okruženju. Za gradskog menadžera bi trebalo napraviti kratko uputstvo o tome koje su mogućnosti njegovog rada. Njegova aktivnost najbolja je propaganda njegovog rada.

Bolji publicitet budžeta se može postići obaveštavanjem građana poštom ili stavljanjem kraće verzije budžeta na sajt opštine.

Za upoznavanje sa mogućnostima kreditiranja je potreban specijalizovani seminar, kao i za emitovanje municipalnih obveznica.

Javne nabavke je potrebno

podvrći strožoj i preciznijoj kontroli, jer je nemoguće da lokalne firme daju najbolje ponude u 95% slučajeva.

Ogromna nezainteresovanost građana za rad opština se ne može brzo i naglo promeniti. Političari treba da daju što je moguće veći publicitet svom radu, kako bi građani to videli.

Bolje informisanje građana o budžetu može se postići na dva načina – slanjem poštom na adrese građana kraće verzije budžeta i stavljanjem na sajt opštine tekućeg budžeta i eventualnih rasprava što opštine ponekad rade, ali ne konstantno.

ЦЕНТАР
ЗА РАЗВОЈ СРБИЈЕ

Zaštita ljudskih prava i transparentnost

piše: mr Dejan Milenković

1) UVOD

Poboljšanje života građana danas je u uskoj vezi sa ostvarivanjem ljudskih prava. Značajan deo korpusa ljudskih prava, građani, u nastojanju da reše probleme sa kojima se svakodnevno suočavaju, ostvaruju se upravo pred organima telima opštine.

Istraživanje je dalo značajne odgovore kada je reč o ostvarivanju prava na zdravu životnu

sredinu, slobodan pristup informacijama, ostvarivanje prava na predstavke i pritužbe i prava na besplatnu pravnu pomoć kao Ustavom garantovanih ljudskih prava, ali i odgovore na pitanje o potrebi uvođenja posebnih i specifičnih mehanizama zaštite ljudskih prava oličenog u institutu građanskog branioca (lokalnog ombudsmana) na opštinskom nivou.

3) PROCENA RADA OPŠTINA

Iz analize upitnika koje su dostavile Opštine, jasno proizlazi da je reč samo o subjektivnom osećaju građana.

Organima gradskih opština Vračar i Voždovac, u toku cele 2006. godine, bilo je upućeno manje od 10 zahteva, a u gradskoj opštini Palilula, građani tokom 2006. godine nisu uputili ni jedan zahtev. Samo opštini Prokuplje u toku 2006. godine upućeno je između 10 i 50 zahteva. Sve ispitivane opštine podnele su Povereniku za informacije, u skladu sa zakonom, godišnji izveštaj o radnjama preduzetim u cilju primene ovog zakona. Izveštaj je objavljen na oglasnim tablama opština, internet stranicama, a u ispitivanim opštinama je sprovedena i edukacija opštinskih javnih službenika u vezi sa obavezama koje za opštine proizlaze iz odredaba

ovog zakona.

Izgleda da princip neka se čuje i druga strana jeste bio, kada je reč o ostvarivanju prava na pristup informacijama, od ključnog značaja za analizu odgovor na pitanje u vezi sa dostignutim stepenom ostvarivanja ovog prava, što samo govori u prilog pouzdanosti ovog istraživanja.

Jasno je da građani, naročito beogradskih opština, ovo pravo ne koriste i isključivo po subjektivnom osećaju, bez direktnog korišćenja krajnje subjektivno sude i o ostvarivanju ovog prava pred opštinskim organima, te da pravo na slobodan pristup informacijama još uvek nije prepoznato kod građana kao pravo koje neposredno može uticati na život svakog pojedinca i od kojeg i sami građani mogu imati neposredne koristi.

4) ŠTA URADITI

Ostvarivanje ljudskih prava i sloboda podrazumeva jačanje svesti kod građana o potrebi, da kao subjekti ljudskih prava, i sami učestvuju u njihovoj realizaciji i zaštiti;

Građani treba da promene uvreženu „podaničku svest“ i postanu aktivni učesnici društvenih procesa kroz korišćenje ljudskih prava koje im pripadaju pred organima,

telima i službama opštine;

Opštinski organi, službe i tela, moraju preduzeti značajnije aktivnosti u osnovnoj edukaciji građana u vezi sa ostvarivanjem ljudskih prava u opštini;

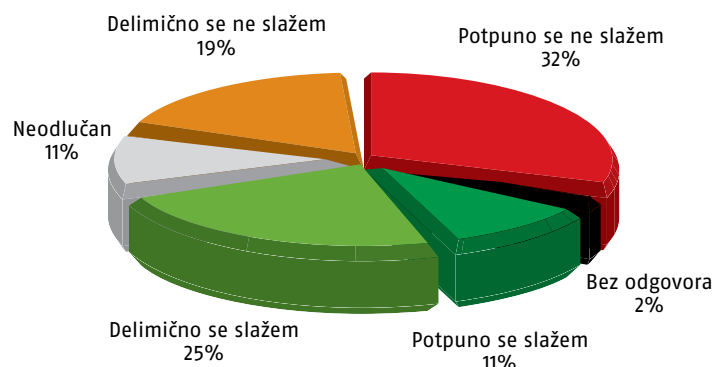
Rad opštinskih organa, tela i službi mora na efikasniji način da bude predstavljen građanima kao korisnicima usluga koje opština pruža.

2) ŠTA KAŽU GRAĐANI

Kada je reč o pravu na zdravu životnu sredinu, istraživanje je pokazalo da građani navedenih opština imaju značajan nivo senzibiliteta po ovom pitanju, pa čak i zadovoljavajući nivo ekološke svesti, odnosno svesti o aktivnostima opštinskih organa i tela usmerenim ka zaštiti okruženja u kojem čovek živi na području svoje opštine. Većina ispitanika u sve četiri ispitivane opštine u potpunosti ili uglavnom nisu zadovoljni dosadašnjim radom opštinskih organa i službi u oblasti zaštite životne sredine, ali je primetno da su ispitivane tri gradske opštine u Beogradu poslednjih godina ipak ostvarile značajan napredak na ovom planu, što su kroz anketu konstatovali i sami građani ispitivanih opština. Zbirni rezultat za tri beogradske opštine pokazuje da je 11% ispitanika u potpunosti a još 22% delimično zadovoljno dosadašnjim aktivnostima gradskih opština u ovoj oblasti. Tako dolazimo do saznanja da je 33% ili svaki treći ispitanik u gradskim opštinama uglavnom zadovoljan aktivnostima navedenih opština odnosno opštinskih službi u oblasti zaštite životne sredine, što se u ovom trenutku može smatrati ohrabrujućim rezultatom u Beogradu.

Nesumnjivo je da, kada je reč o zaštiti životne sredine, istraživanje pokazuje i da postoji dosta prostora da se kroz koordinaciju opštinskih aktivnosti na ovom planu, kao i kroz čvršću saradnju i konstruktivno partnerstvo opštine sa građanima i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom životne sredine ovi rezultati mogu značajno unaprediti. Takođe, treba ukazati da su sve tri beogradske opštine uvele i posebna tela koja se bave

TABELA: Stav građana u vezi sa zaštitom životne sredine na području gradske opštine Vračar

problemom zaštite životne sredine u opštini. Jačanje interakcije između opštinskih službi i građana predstavlja šansu koja bi trebalo da bude iskorišćena u pravcu šireg uključivanja građana u proces donošenja odluka u vezi sa zaštitom životne sredine i češće ekološke akcije na lokalnom planu.

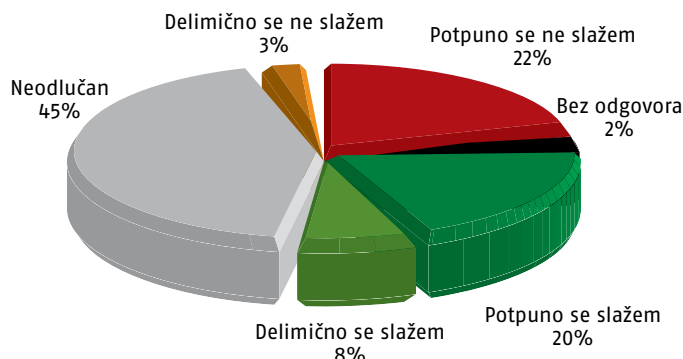
S druge strane, iznenađenje predstavlja stav građana u vezi sa ostvarivanjem prava na slobodan pristup informacijama. I pored značajnih aktivnosti koje su preduzete na planu afirmacije prava na slobodan pristup informacijama u poslednje tri godine, uporedna analiza rezultata upitnika za građane u sve četiri opštine u kojima je vršeno istraživanje pokazuje da građani i dalje smatraju da se ovo ustavno pravo uglavnom ne ostvaruje u opštinama u kojima žive. Tako na primer, u gradskoj opštini Vračar svega 7% ispitanika smatra da se ovo pravo u potpunosti ostvaruje, u opštini Voždovac, taj procenat je 20%, u gradskoj opštini Palilula 12%. Prosek gradskih opština Grada Beograda u kojima se građani slažu da se

pravo na slobodan pristup informacijama u potpunosti ostvaruje je svega 13%. U opštini Prokuplje, 11% ispitanika se složilo sa ovom konstatacijom. Slično se može reći i sa grupom ispitanika koji su se složili sa konstatacijom da se pravo na slobodan pristup informacijama ostvaruje samo delimično. U tri gradske opštine taj prosek grupno posmatrano iznosi oko 9,5%, dok u opštini Prokuplje 15%.

Ako se istraživanje svede na dve osnovne kategorije pitanja u upitniku za građane a to je da li građani jesu ili nisu zadovoljni dosadašnjim stepenom ostvarivanja prava na slobodan pristup informacijama, u preseku stanja u sve četiri opštine svega oko 23% građana, znači manje od 1/4, smatra da se pravo na slobodan pristup informacijama zaista ili bar delimično ostvaruje u opštini u kojoj žive ispitanici.

S druge strane, u gradskim opštinama grada Beograda, čak 23% smatra da uopšte ne ostvaruje pravo na slobodan pristup informacijama, a dodatnih 8% smatra da se ovo pravo uglavnom ne ostvaruje (ukupno 31%). Slično se može konstatovati i za opštinu Prokuplje, u kojoj čak 37% ispitanika smatra da se ovo pravo uopšte ne ostvaruje pred organima opštine, a 9% smatra, da se ono uglavnom ne ostvaruje (ukupno 46%). Takođe, veliki je broj i neodlučnih ispitanika koji se na tri ispitivane gradske opštine u Beogradu kreće oko 41%, odnosno u opštini Prokuplje u kojoj je taj procenat 23% (ova činjenica govori u prilog nedovoljnog poznavanja i korišćenja prava građana na pristup informacijama, što naročito zabrinjava).

TABELA: Stav građana u vezi sa ostvarivanjem prava na slobodan pristup informacijama na području gradske opštine Voždovac

O CENTRU ZA RAZVOJ SRBIJE

www.razvojsrbije.org.yu

Centar za razvoj Srbije je dobitnik Kristalne nagrade, u organizaciji „Proconcept-a“, kao organizacija koja je pokazala najveći napredak prema merenju „INGOC“ kapaciteta u konkurenciji 189 nevladinih organizacija iz cele zemlje.

Centar za razvoj Srbije je moderna nevladina, neprofitna organizacija, koja ima za cilj demokratski, ekonomski i kulturni napredak Srbije. Aktivnosti Centra su usmerene na promociju demokratskih vrednosti, izgradnju i jačanje institucija demokratskog društva, unapređenje zaštite ljudskih prava i pospešivanje razvoja tržišne privrede i preduzetništva kao osnovnih elemenata za privredni razvoj.